Christy Lefteri: Aleppon mehiläistarhuri

PM/31 ADMIN

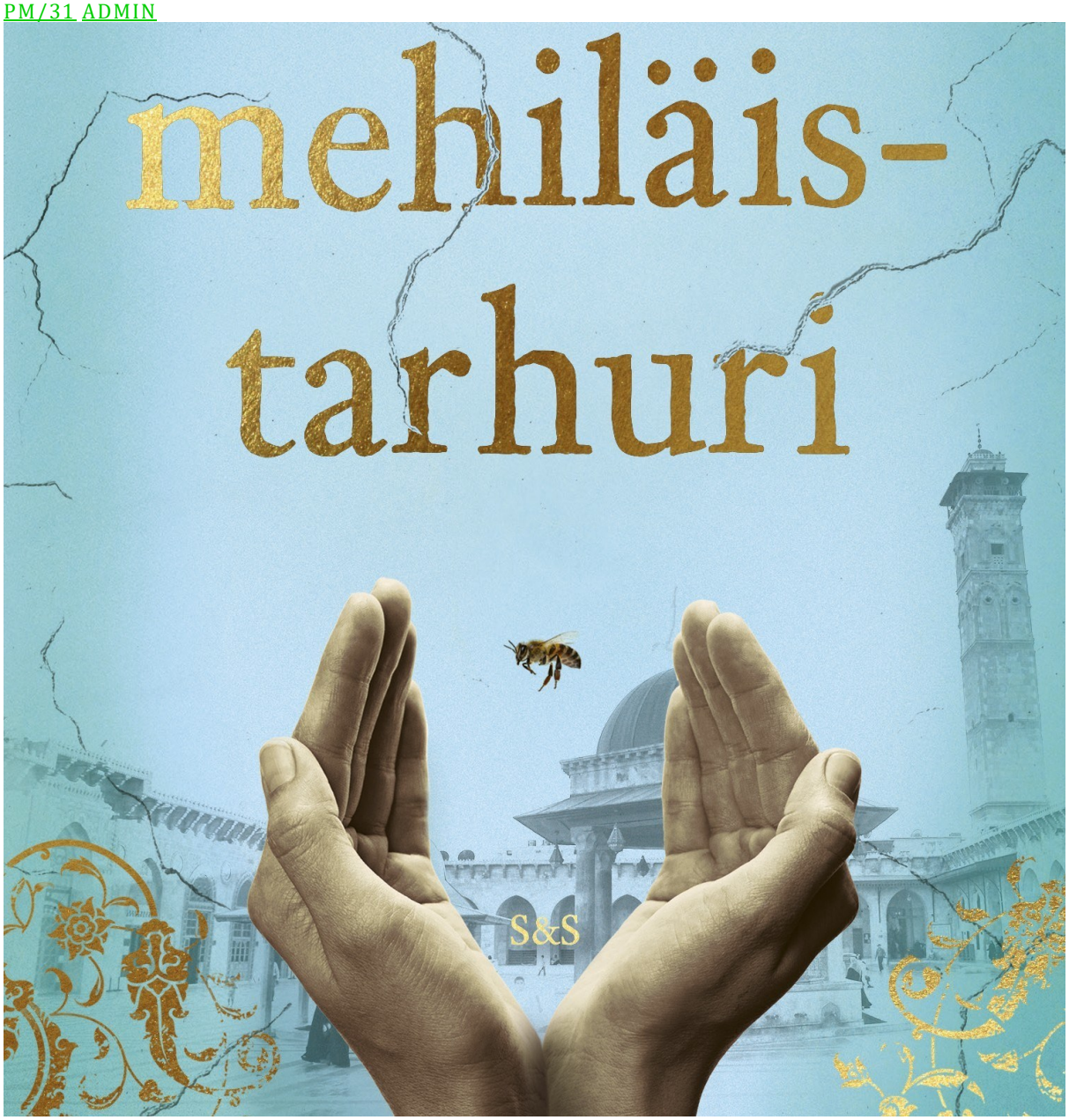

Pako on ainoa vaihtoehto – RIITTA VAISMAA (22.7.2021)

Aleppossa Nuri kasvattaa mehiläisiä ja Afra on lupaavan taitelijan uran alussa. Nuoret ovat toiveammeteissaan, ja elmä hymyilee. Onnea lisää esikoinen Sami. Nurin yhdessä serkkunsa Mustafan kanssa hoitama mehiläisten kasvatus laajenee, ja hyvälaatuinen hunaja takaa kohtuullisen elannon.

Pian nousee mustia pilviä. Syyrian kansan jakavaan sotaan miehet eivät halua, joten ainoaksi vaihtoehdoksi jää pakeneminen. Kun joesta nostetaan kuolleita poikia ja kun kotipihaan osuva

pommi tappaa Samin, Nuri ja Afra lähtevät vaaralliselle matkalle kohti Britanniaa, minne Mustafa on jo paennut edeltä.

Sota pakottaa Nurin ja Afran lähtemään, vaikka he eivät kuulu kumpaankaan sotivaan osapuoleen. Jääminen tarkoittaisi, että olisi pakko sotia vastoin vakaumusta. Pitäisi elää sodan keskellä, sodan, joka raunioittaa kodit ja yhteiskunnan mutta myös mielet ja unelmat. Myös pako tarkoittaa elämää hengenvaarassa.

Pakomatkan vaikeutta lisää se, että poikansa kuoleman traumauttama Afra sokeutuu. Hän ei kestä elämän katoamista Samin tummista silmistä. Suru etäännyttää puolisot, he ovat kadottaa toisensa tai ainakin rakkautensa. He etsivät niin turvaa kuin toisiaankin. Välillä toivo on katoamassa.

Mustafan sähköpostiviestit antavat edes hieman lohtua lähes epäinhimillisellä matkalla. Hän kirjoittaa Yorkshiren nummien kanervamättäistä ja kukkaniityistä, joiden lähellä on mahdollista hoitaa mehiläisiä, vaikka ne ovatkin erilaisia kuin Aleppossa. Mustafan perhe odottaa Nuria ja Afraa.

Christy Lefteri (s. 1980) asuu Britanniassa. Hän on kyproslaisten pakolaisten lapsi. Hänen vanhempansa ovat ovat vuonna 1974 paenneet turkkkilaisten invaasiota. *Aleppon mehiläistarhurin* tarina on fiktiota, mutta se perustuu tosiasioihin, joita kirjailija on ollut todistamassa työskennellessään UNICEFin vapaaehtoisena pakolaisleirillä Kreikassa.

Nurin ja Afran pakomatka kulkee Turkin ja Kreikan kautta kohti määränpäätä. Christy Lefteri kuvaa puistattavan todentuntuisesti hengenvaaralliset merimatkat ja pakolaisleirien ankeat ja vaaralliset olot. Nuri on häthätää kyhätyissä asumuksissa sokean vaimon omaishoitaja ja on kaiken kauheuden keskellä kadottaa myös itsensä.

Epäinhimillissäkin oloissa on eriarvoisuutta. Lefteri ei asiaa painota mutta ei kielläkään, että Nuri ja Afra ovat kaiken kauheuden keskellä myös suhteellisen onnekkaita. Syyrialaiset pääsevät monessa jonossa ohi, vaikka silti hekin juuttuvat viikoiksi ja kuukausiksi ihmisten arvoa halveksiville leireille. Nurilla on rahaa enemmän kuin monilla kohtalotovereillaan. Raha tuo mahdollisuuksia maksaa salakuljettajille, ja pariskunta pääsee yli Euroopan lentäen väärennetyin passein Britanniaan. Sielläkin tosin on edessä epävarmuus vastaanottokeskuksessa, missä odotetaan tietoa luvasta jäädä maahan. Maahantuloviranomaisten poukkoilevan toiminnan ja kuulemisten naurettavuuden Lefteri kuvaa hersyvästi.

Kun Nuri masentuu ja särkyy, Afra alkaa toipua. Nurin masennus juontaa surusta ja kaikesta koetusta. Erityisen vaikea hänen on ymmärtää saatikka hyväksyä, että pahuuden keskellä oltava

välillä itsekin paha. Vaikka molemmat puolisot ovat syvästi traumatisoituneita, heillä on silti lopulta kenties mahdollisuus löytää tie tie toistensa luo.

Aleppon mehiläistarhurin viehättävin anti on Lefterin kuvaus mehiläisistä elämän ja toivon merkkinä. Teos puhuu näin myös luonnon puolesta. Maailma tarvitsee pörriäisiä. Nuri suojelee ja ruokkii siivetöntä mehiläistä vastaanottokeskuksessa betonipihan ainoan puun suojassa. Hän saa puuhaansa apua toiselta pakolaiselta, jonka mahdollisuudet turvapaikkaan taitavat olla Nuria ja Afraa vähäisemät. *Aleppon mehiläistarhurin* kaunis ja suurelta osin lohduton tarina myös auttaa ymmärtämään, miksi ihmiset pakenevat henkensä uhalla kotimaistaan, vaikka toivo on usein hiuskarvan varassa. Romaani on mitä ajankohtaisin ja hyvin tärkeä.

Aleppon mehiläistarhurin rakenne saattaa tuntua alkuun hieman poukkoilevalta, mutta se palvelee kuitenkin romaanin hauraan toivon teemaa. Teoksen nykyhetki on Nurin ja Afran olo englantilaisessa vastaanottokeskuksessa. Sieltä käsin Lefteri kirjoittaa taiten takaumina pakomatkan vaiheet ja myös onnellisen elämän Aleppossa. Se hieman häiritsee, kun Lefteri lopettaa lukujen jaksot jättämällä kirjoittamatta viimeisen sanan. Tämä sana on seuraavien jaksojen nimenä ja myös aloitussanana. En osaa nähdä käytännölle perustetta, ja toistuessaan tapa alkaa tuntua kikkailulta.

Aleppon mehiläistarhurin layaout ihmetyttää. Miksi vakava teos on puettu viihdekirjan asuun? Romaani on täynnään pakahduttavia tunteita, jotka suomentaja Leena Ojalatva on onnistunut kääntämään puhuttelevasti ja samalla arvokkaasti Nurin ja Afran koettelemuksia kunnioittaen. Voimakkaatkaan tunteet eivät tarvitsisi kehyksekseen hempeää kuvitusta varsinkaan, kun Lefteri onnistuu välittämään ne hyvin hienovaraisesti. Kansikuva näyttää olevan sama kuin englanninkielisessä versiossa.

Christy Lefteri: Aleppon mehiläistarhuri (Beekeeper of Aleppo). Suom. Leena Ojalatva. S&S 2021. 379 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko